

ČOŠKARENJE

Život nije vic

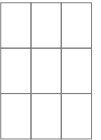
Piše: Zoran Luković

Svojevremeno je čuveni Harvard, čiji diplomci kada traže posao, kaže priča, ispišu budućem poslodavcu na parčetu papira sumu koju očekuju kao zaradu, radio pomalo populističko i dokoličarsko istraživanje o tome koja je reč najpoznatija na svetu. Dakle, ta prestižna škola za visoko obrazovanje je tada saopštila da je ubedljivo prva i najpoznatija svetska reč „ok“, a da je odmah iza nje naziv jednog napitka, odnosno reč „Coca-Cola“. Da se istraživanje kojim slučajem odnosilo samo na Srbiju, nekako mi se čini da bi ishod i redosled bio drugačiji jer bi konkurencija bila vrlo oštra. Ne verujem da bi to univerzalno i svuda razumljivo „ok“ bilo na poziciji broj jedan. Jednostavno, naša stvarnost obiluje nekim sasvim drugim procesima, pa su reči „političar“, „korupcija“, „javni dug“, „Kosovo“, „privilegije“, hapšenje“ i još neke mnogo prisutnije. Primera za sve ove pojmove-reči ima napretek. Možda baš zato mi nemamo sreće da nam svakodnevnica bude monotona, kao recimo u Norveškoj, gde skoro da nema nezaposlenih i gde je klima oštra, a život udoban i vrlo ušuškan. Ovde kod nas, decenijama unazad, svake godine imamo po desetak istorijskih i prelomnih situacija i odluka. Nikako da nam bude dosadno i komforno i zato „ok“ nema šanse u Srbiji.

Naša je stvarnost, lako je to dokazati, mnogo komplikovanija i sivlja od vedrih i svetlih tonova ekonomski konsolidovanih i demokratski sredenih zemalja Evrope, severne Amerike ili „lavova Azije“. Kod nas je trenutno, nije to medijski ili opozicioni trač već zvanična izjava Dragog Vidojevića, aktuelnog državnog sekretara, bez posla gotovo milion lica. Objasnjavajući da je Srbija dostigla „rekord kada je u pitanju stopa nezaposlenosti“, ovaj visoki zva-

Ovde kod nas, decenijama unazad, svake godine imamo po desetak istorijskih i prelomnih situacija i odluka. Nikako da nam bude dosadno i komforno i zato „ok“ nema šanse u Srbiji

ničnik vlasti primećuje „da je činjenica da građani u svojoj zemlji ne mogu da žive od svog rada, alarmanтна“. Vlada, prema rečima Vidojevića, mora obezbediti određene mere i aktivnosti kako bi privukla strani kapital, „jer u vremenu u kome živimo, to je uslov bez koga se ne može dalje“. Bolji rezultati na polju zapošljavanja, kako je rekao, mogu se očekivati ukoliko nivo investicija u ovoj godini bude više od milijardu evra. Pošteno i tačno rečeno, nema šta. Međutim, naša nemoć da aktivno kanalishemo sopstveno sutra, sadržana je u pitanju možemo li se nadati tom svežem kapitalu spolja? Nekada se, ne tako davno, godišnje slivalo i po 4,5 milijardi evra svežih para, a prošle godine stigla je svega četvrtina tog iznosa. Nedostatak deviza kombinovan sa krizom, lošom privatizacijom, skupom državom a slabom privredom, daje ono što živimo. Aprilsko sagledavanje ekonomista okupljenih oko časopisa MAT ne uliva spokoj, jer su njihovi zaključci daleko od potreba i želja. Oni precizno konstatuju da „priliv kapitala ostaje trajni izazov“. Činjenicu da je do kraja ovogodišnjeg marta došlo spolja tek nešto sitnine, ni oni nisu podrobnije komentarisali, a balast od milion nezaposlenih su tretirali kao višegodišnji problem na koji su ukazivali ranije. Muka je, dakle, što sveže pare za nova radna mesta nisu izvesne, a i ako stignu, ima mnogo rupa koje treba zapušiti, tako da optimizmu

nema mesta. Zato problem nezaposlenosti postaje ili već jeste, osim socijalno-političkog, svakako i prvorazredni ekonomsko-razvojni beočug. Kada se tom neradnom milionu doda skener stanja onih koji rade i kojima kasni zarada, država se suočava sa teškim problemom. Najzastupljeniji su radnici privatnog sektora jer u tim preduzećima čak 480.000 zaposlenih koverat u proseku čeka dva meseca, a sa kašnjenjem plata do 30 dana suočava se i 170.000 radnika iz javno-komunalnih preduzeća. Uprkos lošem, Vlada nikako da stigne do obične svakodnevice i teškoća običnih ljudi jer joj pažnju i vreme zaokupljaju istorijske teme i dileme, Kosovo pre svega, odnosno, budućnost u Evropskoj uniji.

zarada Srbije bi bila dvostruko veća od sadašnje. Naravno, da bi tako i bilo, neka slična ujdurma kao ona sa mlekom i aflatoksinom više se ne bi smela dogoditi. Ili, koliko smo u stanju da sami sebe zaplićemo pokazuje praksa stečajnih postupaka. U 52 kompanije to „sređivanje“ traje duže od deset godina. Jedna od tih firmi je i konfekcija „Beko“. Od februara 2003. do danas, prodato je imovine „Beka“ za

Mi prodajemo malinu u rinfuzi, Francuzi i Italijani je samo izmere, operu i ubace u ambalažu, pa zarade znatno više od naših proizvođača-prodavaca

Industrija je pre dve decenije (1990) činila 30 odsto srpske, privrede, 2001. godine 18 odsto, a danas jedva oko 13 procenata. U zemljama EU udeo industrije u bruto domaćem proizvodu se kreće između 20 i 30 odsto, ali je u nekim evropskim zemljama mnogo viši. U Češkoj je to celih 40 procenata. Naše fabrike koje sada rade, tehnološki su prosečno u zaostatku prema poželjnim tehnologijama blizu 30 godina. Evo i primera: kada je reč o izvozu hrane, a to je jedina oblast u kojoj smo u plusu, najviše zaradimo od prodaje žutog kukuruza, proizvoda koji nema bilo kakvu tehnološku obradu. Mi prodajemo malinu u rinfuzi, Francuzi i Italijani je samo izmere, operu i ubace u ambalažu, pa zarade znatno više od naših proizvođača-prodavaca. Kada bi samo termički obradili i upakovali veći deo poljoprivrednih proizvoda, izvozna

5,7 milijardi dinara, a namireni su svi poverioci. Jedino još „u redu“ stoji 4.479 malih akcionara, koji su vlasnici 60 odsto kapitala „Beka“, dok država poseduje 40 odsto. Zašto sve traje toliko i koliko će još trajati, nema jasnog i razumnog odgovora. Dok se ne pojave neke „službe i tužbe“ toj rašomonijadi neće biti dobrog kraja.

U svakom slučaju, zbog svega što se naslagalo i nataložilo, tek sada se vidi koliko je loše rađeno prethodnih nekoliko godina jer se, kada se imalo i moglo, nije uštedelo ili strateški investiralo praktično ništa. Ili, radi preciznosti, ulagano je strašno malo. Novac od privatizacije, a bile su to milijarde evra pre tri-četiri godine, usmeren je snagom partijsko-političkih interesa u potrošnju koja je pravila privid ekonomski stabilne države i pristojnog ličnog standarda. Sada je izgleda, ogoljeno i ubrzano krizom, stiglo vreme za naplatu.

Hoće li sadašnja vlada poneti odgovornost za ranije višegodišnje promašaje? Sve pogrešno učinjeno ili neurađeno ima, naravno, svoje vinovnike, čak do nivoa personalne identifikacije, ali je to slaba uteha jer posledice oseća društvo u celini. Istina, nekome je bivalo i mnogo bolje, postajali su bogatiji, dok je većina stanovništva siromašila. I dalje visi u vazduhu upitanost, hoće li za prethodne i sadašnje propuste neko biti kriv? Kome će biti ispostavljen račun za najnovije lutanje lavirintom u koji smo dovedeni? Trenutna opozicija koja je u prethodnom sazivu bila vlast danas priziva izbore. Aktuelni vladari objašnjavaju da bi novo biranje bilo loše rešenje. Jedino narod čuti i humorom pokazuje svoju žilavost i otpornost na svakakve nedaće i obećanja političara. Povodom najavljene unakrsne provere imovine, skepsa i iskustvo, iznedrili su sledeću priču-vic.

Videla lisica kornjaču kako trči šumom, zaustavila je i pita:

– Kuda tako trčiš, šta se dešava, od čega bežiš?

– Ma znaš, lijo, ja imam kuću, muž ima kuću, deca imaju kuće, a poreznici hoće svoje – odgovara kornjača.

Kad je to lisica čula i ona se dade u trk, ali je vide roda, zaustavi je pa je upita:

– Zašto trčiš, od čega si se uplašila?

– Ma pusti, rodo, ja imam krzno, muž ima krzno, deca imaju krzno, a stižu poreznici, moram da bežim!

Roda nešto promrmlja, pa i ona poče da trči što je noge nose. Ugleda je majmun, zaustavi je pa reče:

– Rodo, zašto trčiš, šta gori, ko te juri?

– Znaš, majmune, ja živim na visokoj nozi, muž takođe, deca isto žive na visokoj nozi, a stižu poreznici.

– Čekaj, rodo – reče majmun – evo i ja ću sa tobom da bežim i trčim.

– A što ti, majmune, nemaš ni kuću, ni krzna, ne živiš na visokoj nozi, zašto ti da bežiš?

– E moja rodo, kada se tako nešto dešava, mi gologuzani uvek prvi stradamo...

Zato što život nije vic, ovaj vic je više od vica. Ako je verovati mudrosti kneza Miloša, dobro je dok narod priča. Šta će biti ako i kada začuti?